

# Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosvefa«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izšaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za inostranstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Polt. šek. rač. 11.153. Telefon 45-86

## V novo poslovno leto

Letos stopajo naša učiteljska društva v novo poslovno leto v težkih, in z ozirom na svetovni položaj zelo zapletenih razmerah. Toda to ne sme ustvarjati v naših vrstah malodušja; visoko moramo dvigniti glave v samozavesti in nezlomljivi odločnosti, vztrajati trdno na svojih mestih in kljubovati vsem nezdravim pojavom zlonamernega beganja ljudi, pa naj prihajajo ti pojavi od koder koli. Bolj nego kdaj koli sta nam prav v teh časih potrebna zdrav optimizem in trezno presojanje trenutnega položaja. Učiteljstvo, ki živi v stalnem stiku z ljudstvom in mu je stalo v najtežjih preizkušnjah verno ob strani, mora tudi sedaj pokazati svojo razumnost in sposobnost gledati povsem mirno na nastale zapletitve. In če sta mirnost in optimizem učiteljstvu potrebna pri njegovem poslanstvu med preprostim ljudstvom, sta mu prav tako potrebna v njegovi stanovski organizaciji.

V novo poslovno leto stopamo. Letošnji občni zbori so združeni z volitvami novih odborov, kajti potekla je triletna po pravilih predvidena poslovna doba posameznim odborom sreskih učiteljskih društev. In prav zaradi tega je še posebej važno in tudi neobhodno potrebno mirno presojanje nastalega položaja in trenutnih razmer. Poslovanje naših društev se mora vršiti nemoteno, ker nam je močna organizacija nujno potrebna. Mnogo je problemov, katerih pravilna rešitev je odvisna od trdnosti našega stanovskega združenja. V zadnjem času pa stopata še prav posebej v ospredje dve zadevi: vprašanje novih pravil našega združenja in po sporazumu sprotrenjena notranja politična situacija, ki vzbuja v nas upanje na izboljšanje dosedanjega prosvetne personalne politike. V obeh primerih bo morala naša organizacija predstavljati močno in homogeno celoto, določiti vsaki novi situaciji, kajti le tedaj smemo pričakovati, da bosta trud in delo dovedla do ugodnih uspehov. Poudariti to, je potrebno, ker so tudi naša dosedanja pravila zgrajena na demokratskih načelih in z določili, ki omogočajo vlaganje več kandidatnih list in tajno glasovanje, nudijo možnost, da pridejo v odbore posameznih učiteljskih društev oni tovariši (-ice), ki uživajo zaupanje vsega v društvu organiziranega učiteljstva, ali pa, da pridejo do veljave tudi skupine, ki so iz katerega koli razloga nastale in si v društvu zagotovile primerno število pristavev.

Pri volitvah pred tremi leti smo doživeli v Sloveniji res pomemben pojav, da je bila z izjemo enega, pri vseh sreskih društvih vložena le ena lista, in se je prav v tem dejstvu zrcalila popolna solidarnost in enotnost organiziranega slovenskega učiteljstva. Ni namen tega poudarka sugerirati komu, ali sicer vplivati na popolno avtonomijo društev v pogledu novih volitev, pač pa hočemo zabeležiti dobre posledice tega dejstva. Delo v sreskih društvih je bilo mirno in stvarno, brez nepotrebnih motenj in pretresljajev, ker so povsod odpadle dolge in največkrat brezplodne debate, ki jih povzročajo razni spori. Tudi na zunaj se je odražala ta enotnost, ker je na državnih skupščinah nastopala delegacija slovenskega učiteljstva vedno solidarno, mirno in stvarno. Vse to nam je najlepši dokaz, da se dopustnost vlaganja raznih list pri volitvah novih odborov učiteljskih društev nikakor ne sme tolmačiti kot povod ali celo potreba za cepitev v razne skupine. To ne bi bilo zdravo, pač pa bi bilo edino prav in za današnje čase tudi oportuno, da se pri sestavljanju kandidatne liste gleda pred vsem na to, da pridejo na čelo posameznih društev tudi v bodoči poslovni dobi samo oni člani, ki stojijo strogo na stanovski liniji in so brezkompromisni pristaši sedanje smeri naše organizacije.

Pri volitvah novih odborov je treba izvoliti tudi nove odseke. Pri naših društvih so se izkazali poverjeniki za posamezna vprašanja praktičnejši od odsekov, ker se zaradi obsežnosti teritorijalnih društev odseki ne morejo sestajati k sejam. Toda če je, in kjer je izvedljivo, so odseki brez dvoma bolj priporočljivi. Naglasiti pa moramo, in to naj se poudarja tudi na občnih zbiorih, da niti odseki niti poverjeniki niso samo nominalni funkcionarji, marveč se morajo živo zanimati za stvar, ki so jo prevzeli in skušati z vsemi sposobnostmi doseči rešitev zadeve, ki jim je poverjena. Velikega pomena za našo organizacijo in njene uspehe je pravilno poslovanje poverjenikov ali odsekov: za stanovsko gospodarstvo, Učiteljski pokret, Mladinsko matico, odsek učitelj, odsek za obmejni in manjšinsko šolstvo ter raznih drugih, ki so vsi nekaki pomožni organi našega združenja. Princip delitve dela naj tudi sedaj vodi do uspehov. Prav nič ne sme ovirati našega prizadevanja. Časi so resni in prav zato nam je smoteno in mirno delo v organizaciji nujno potrebno.

## RESOLUCIJA XIX. GLAVNE SKUPŠČINE JUU

Na XIX. glavni skupščini Jugoslovenskega učiteljskega združenja, ki se je vršila 19., 20. in 21. avgusta v Banja Luki, je bila sprejeta sledeča resolucija:

I. Glavna skupščina Jugoslovenskega učiteljskega združenja, ki se je vršila 19., 20. in 21. avgusta v Banja Luki, je bila sprejeta sledeča resolucija:

II. Za zagotovitev popolne avtonomije stanovskih organizacij je treba ukiniti nedemokratske predpise uradniškega zakona, da bi te organizacije morale dobiti svojo popolno vrednost za narod in državo.

III. Zahtevamo reformo šolske zakonodaje, demokratizacijo šolske uprave in avtonomijo šolskih oblasti. Demokratizacijo šolske uprave smatramo kot neobhodno potrebo za ureditev razmer.

Iz tega razloga ugotavljamo:

1. Predvsem je treba izvesti ločitev šolske uprave in šolskega nadzorstva od upravne policijske oblasti, ker je ta povezanost najbolj ovirala neodvisno in uspešno delo učiteljstva v šoli in izven nje.

2. Šolskemu in prosvetnemu delu, kakor tudi kulturnim in nacionalnim zaslugam je treba zopet vrniti popolno veljavnost.

3. Šolsko nadzorstvo je treba postaviti na sodobnejšo osnovo in za nadzornike postavljati najboljše učitelje, ki so se teoretično in praktično poglobili v sodobne težnje narodne šole, ki razpolagajo s potrebnimi moralnimi kvalifikacijami, taktom in objektivnostjo pri ocenjevanju učiteljstva kakor tudi v odnosih do učiteljskega združenja. Nadzorniki naj se postavljajo na predlog glavnega prosvetnega sveta. Izvrši naj se revizija nadzornikov postavitve od 1931. dalje.

4. O vseh pedagoških in šolskih vprašanjih naj se zasliši mišljenje učiteljstva, a v vseh prosvetnih korporacijah naj bo zastopano učiteljsko združenje po svojih izvoljenih zastopnikih.

5. Zvišanje šolske obveznosti je nujen problem, in ta problem predstavlja za nas ne samo šolsko, temveč tudi državno in narodno vprašanje, tako v pogledu narodne obrambe, kakor tudi v pogledu napredka in gospodarskega tekmovanja z ostalimi državami.

6. Vzdrževanje narodnih šol zahteva nove spremembe. Krediti za vzdrževanje narodnih šol naj se povsod povečajo, predvsem pa v zetski banovini.

7. Preskrbeti učitelju stanovanje in hrano pomenja ustvariti glavne pogoje za uspešno in zadovoljno delo učitelja v šoli in izven nje ter tudi voljo za daljše bivanje v službenem kraju. Temu se ne posveča zadostna pažnja.

8. Rešiti je treba vprašanje pouka v vaških šolah in dovesti ga v sklad s problemi modernega pouka tako, da se nove zahteve postavijo na stališče interesov naroda in države, in v tej smeri naj se izvrši reforma in revizija učnih načrtov in programov za narodne šole.

9. Narodni in državni interesi zahtevajo, da se učiteljstvu da možnost za proučevanje problemov manjšinskih šol.

10. Šolski otrok kot bodoči državljani se mora z modernim reformo šolskega zakonodajstva vsestransko zaščititi in ustvariti se morajo vsi pogoji za njegov popoln razvoj. Učiteljstvo se vsestransko zanima za probleme zaščite otroka v miru in vojni, zato je potrebno, da akcijo v tej smeri podpirajo vse oblasti.

11. Da bi se mogle čim boljše rešiti naloge in uresničiti nade, ki jih polagata narod in država učiteljstvu, zahtevamo radikalnejšo in popolnejšo rešitev vprašanja višje učiteljske izobrazbe.

Treba je izdati boljše zakonske osnove učiteljskim seminarjem, vadnicam za praktično delo učiteljskih kandidatov, poizkusnim šolam in institucijam za splošno in strokovno izpopolnjevanje učiteljstva.

12. Delu učiteljstva za narodno prosvetljenost ni določena smer, niti ni sistemizirano, ni zadostno upoštevano od prosvetnih oblasti, niti ne uživa učitelj zaščite in podpore. Učitelji celo trpijo zaradi uspešnega svojega delovanja za narodovo prosvetljenost. V zadnjem času se še posebej naglašajo potreba po kulturnem dvigu vasi, kateremu problemu posveča učiteljstvo vso pažnjo. Za delo na pobujanju nepismenosti je treba zahtevati povsem nove zakonske osnove. Za-

gotoviti je treba čim večji kredit za otvarjanje analfabetskih tečajev. Prolem pobujanja nepismenosti je treba razumeti kot najresnejši problem družbe, naroda in države.

III. Reguliranje materialnega in pravnega položaja učiteljstva je treba izvesti z neodložljivo revizijo uradniškega zakona in uredbe o dokladah.

IV. Ekonomsko socialna preskrba učiteljstva je eden od prvih pogojev za uspešno vršitev službe in za izpolnjevanje državljan-skih dolžnosti glede družine. Učiteljske plače ne ustrezajo današnjim življenjskim razmeram in potrebam, zato je nujno potrebno reguliranje prejemkov. Še v prav poseben težkem položaju se nahajajo učitelji začetniki, katerih potreb pri vstopu v prvo službo in v samostojno življenje zakon ni upošteval.

Zahtevamo:

1. da se povrne draginjska doklada in stanarina poročenim učiteljcem po principu »enake dolžnosti — enake pravice«;

2. da ponovno stopi v veljavo čl. 87. uradniškega zakona, ki daje učiteljcem -materam s 3 otroki pravico, da smejo biti na prošnjo brez drugih pogojev upokojene po 20 službenih letih;

3. da se ukine tretji draginjski razred, a učiteljstvu na jugu in v težjih krajih vrne posebna doklada za težja službena mesta;

4. ostavka na učiteljsko službeno mesto zaradi odslužitve vojne obveznosti naj se odpravi, a čas, prebit v vojaški službi, naj se smatra kot brezplačen dopust, da bi se učitelj po odslužitvi roka lahko takoj vrnil v službo;

5. da se učiteljem, ki so odpuščenji zaradi nepoloženega praktičnega izpita, prizna za osebno pokojnino čas, prebit v službi do dne odpusta in to že zaradi tega, ker so v tem času vplačevali v pokojninski sklad.

V. Stanje personalne prosvetne politike se ne bo stabiliziralo in popravilo, dokler se ne sprejmejo nove zakonske odredbe o komisijskem postavljanju, premeščanju in odpuščenju učiteljstva, ki bodo na prvem mestu vsebovale stalnost na službenem kraju.

## Iz naših vrst

Na letošnjem jubilejnim zborovanju učiteljske organizacije je podpredsednik Stjepan Kranjčević v svojem nagovoru povedal dejstva, ki se v naših časih pojavljajo tako pogosto, da resno ogrožajo zaupanje v tovarišstvo med nami in ugled učiteljstva v javnosti. Rekel je: »Kako bo učitelj, ki je popustil zaradi slabosti in naredil nekaj, zaradi česar mora sam sebe prezirati, kako bo on vedrega lica in ponosno stopal pred otroke in jim govoril o vzvišenih etičnih stvareh? Kako bo človek, ki je pogazil svoje prepričanje, ki se je prodal zavoljo kakšnega dobička, vzgajal ljudi s prepričanjem, krepkega in nezlomljivega karakterja, ki se ne bodo umaknili pred nobeno zapreko, ki se bodo zoperstavili vsaki skušnjavi!« Te besede je nameril podpredsednik učiteljskega združenja v premislek, ki vplivajo na vzgojo našega narodnega učitelja, na njegovo notranje formiranje in razpoloženje ter njim, ki imajo v rokah usode učiteljstva. Tako obzirno je povedal predavatelj te misli, da bi bralec izven naših vrst smatral stvar le za možno posledico določene ravnanja. Mi pa smo sprejeli te besede s trpkostjo zavestjo, da so zadele v živo.

Veliko nas je, toliko, da bi mogli strnjeno odbiti vsak napad. Naš cilj »Bog, narod, domovina« je svetel, naše delo plemenito, vredno, da se zanj življamo. Organizacija, ki je zdaj čisto naša, je postala krepka, da nas mnogi zavajajo zanj. V naših vrstah so ljudje temeljito izobraženi in inteligentni, ustvarjeni za voditelje. In vendar se v določenih dobah pri nas pojavlja krdelec, ki zapuša naše vrste in hodi po direktive v smer, povsem divergentno z odločno načrtano potjo sodobnega učiteljstva. Ob zadnjem jubileju nam je »Učiteljski tovariš« odkril zgodovino našega stanu, v kolikor je še nismo poznali iz raznih zapiskov in po ustnem izročilu. Vemo, da se je pomen in ugled našega poklica dvigal vzporedno z zahtevami po vedno višji splošni ljudski naobrazbi, ki jih je nujno narekoval tok časa in jih se narekuje v vedno večjem obsegu. Doba, ki jo momentano preživljamo, nalaga šoli dolžnost, da preproste-mu človeku podeli vsaj toliko obče naobrazbe, kolikor je potrebuje za mirno presojanje svetovnih dogodkov, ki morejo s pestrostjo in brzino zbegati do malodušja. Pa se dobe pri nas tako zvani izobraženci, ki še danes vztrajajo ob mnenju, da je za ljudstvo dovolj če zna »brati, pisati in računati« ter zato odklanjajo vsako ustanovo, ki bi pripomogla širšim slojem do višje izobrazbe. Skoro neverjetno pa je, da so med njimi tudi taki, ki ne

Zahtevamo:

1. da se izpraznjena mesta oddajajo z razpisom, tako da v komisijo pride tudi zastopnik JUU;

2. da se premostitve vršijo samo v velikih počitnicah, in da se učiteljstvo, premeščeno po potrebi službe, ne razrešuje dolžnosti, dokler ne dobi akontacije na potne stroške;

VI. Disciplinske predpise za učiteljstvo narodnih šol je treba preurediti tako, da bodo v skladu z učnimi in vzgojnimi dolžnostmi učiteljskega poklica.

Zahtevamo:

1. da se učiteljevo delo v šoli ocenjuje samo kot uspešno ali neuspešno.

VII. Edini izhod za pravilno rešitev napredovanja je sprememba zakonskega predpisa in vrnitev avtomatičnega napredovanja, ki ga je učiteljstvo prej imelo. Z zakonom je treba zagotoviti tudi korektore dosedanjega nepravilnega zapostavljanja.

Zahtevamo:

1. da se vsi učitelji, uradniški pripravniki, ki so položili praktični izpit, takoj prevedejo v IX. skupino ne glede na napredovanja v ostalih skupinah;

2. da se ukine omejitve za napredovanje v V. skupino, in da prvenstveno napreduje ono učiteljstvo, ki gre v pokoj; vsa napredovanja naj se vršijo po rangni listi.

VIII.

Zahtevamo:

1. da se ukinejo sprejemni izpiti za gimnazije.

IX. Povezanost učiteljstva s prosvetnimi delavci ostalih kategorij, v prvi vrsti s proforskimi uduženjem, kakor tudi z ostalimi uradniškimi organizacijami, smatramo za potrebno in obci stvari koristno.

Zahtevamo:

1. da se ukine točka 11. člena 76. uradniškega zakona, ki onemogoča kolaboracijo raznih profesionalnih organizacij.

Tajnik:

Milinko Lazić s. r.

Predsednik JUU:

Ivan Dimnik s. r.

morejo razumeti, da nam je čas tako daleč odmaknil tisto klavirno dobo, ko se je moral novi učitelj pokloniti raznim vaškim mogotcem, preden je lahko prestopil prag šole in je moral poleg pouka opravljati celo vrsto poslov, ki se niso jemali z njegovim poslanstvom, če je hotel preživljati sebe in svoje ter živeti v milosti pri ljudeh. Ali bi mogla družba, ki se umika sedanosti dajati smernice za bodočnost?

Včasih so dejali, naj mladina vzame zgled po starejših. Danes, ko živimo v znamenju neločljivi sledi preokretov, izgleda, da se je tudi to obrnilo. Tovariši novinci, ki stopajo leto za letom v naše vrste, presenečajo s svojimi ustaljenimi načeli z vedrostjo in voljo do dela, četudi ga morajo največkrat »ričeti na razvalinah, ki jih je zapustil prednik, ko je leta in leta životaril v zavesti, da službuje na kazenskem mestu. Z neverjetno energijo, ki je ni mogla ugonobiti niti najokrutnejša doba brezposelnega čakanja, se lotevajo ti mladi »orači« najbolj zapuščenih predelov naših kulturnih polj in dosegajo čudovite uspehe. Brez tarnanja in moledovanja vztrajajo na mestih, ki so jim bila največkrat mačehovski podeljena in z zavijanja vrednim optimizmom čakajo »boljših časov«. Ne klonejo sili, ne popuščajo obljubam. Taki ljudje bodo mogli vzgojiti generacijo krepkega, nezlomljivega karakterja.

Misel na enega izmed njih nas dviga v onih mrkih dneh, ko nas doživljali nrtilijo, da primerjamo tovariše kroj sebe z liki Can-karjevih Hlapcev. Žal, so taki doživljaji med nami pogosti in tako svojevrsni, da nehoti podvomim o inteligenci in izobrazbi prizade-tih. Za to nam je tako težko, kadar poseže usoda v naše vrste in ugrabi najboljše. Ne-razumljivo je, zakaj pada in usiha cvetje, nag-niti sadovi pa se drže in črpa sok, name-nien zdravim brstičem.

Ks.

## Usebina:

V novo poslovno leto. Resolucija XIX. glavne skupščine JUU. Iz naših vrst. Narodni obrambni sklad. Pogled vase. Učiteljski naraščaj. Novi učiteljski grobovi. Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Mladinska matica. — Zbirka pihov. — Stanovska organizacija JUU. — Učiteljska tiskarna. — Novosti na knjižnem trgu.